

Küzmičevo delovanje v »artikularnih« krajih

Klaudija Sedar

Zavod Primoža Trubarja Murska Sobota, Slovenska ulica 17,
SI 9000 Murska Sobota, klaudija.sedar@guest.arnes.si

Artikularni kraji na Ogrskem so protestantom v času protireformacije zagotavljali verske svoboščine, ki so spodbudile množično izseljevanje iz današnjega Prekmurja zaradi verskih razlogov. V dveh evangeličanskih artikularnih krajih, Čobin (Nemescsó) in Šurd (Surd), je trajne sledi zapustil prekmurski izobraženec Števan Küzmič; njegova življenjska pot je bila težka, a mu je s trdno voljo, vero in ljubeznijo do rodne zemlje in jezika uspelo postaviti temelj za spomenik kulturi, evangeličanski veri in narodni identiteti prekmurskih Slovencev.

Ključne besede: Števan Küzmič, artikularni kraji, Ogrska, 18. stoletje

In the period of Counter-Reformation, the Protestants living in Hungarian articular places were guaranteed religious liberties. It was therefore for religious reasons that large numbers of people emigrated from Prekmurje to Hungary. Števan Küzmič, an intellectual from Prekmurje, was one of them and left a lasting mark in two articular places, Nemescsó and Surd. His life was not an easy one, but with determination, faith and love of his homeland and mother tongue he managed to lay the foundation for a monument to the culture, Evangelical faith and ethnic identity of the Prekmurje Slovenes.

Keywords: Števan Küzmič, articular places, Hungary, 18th century

Uvod

Vas Strukovci, v kateri se je leta 1723 rodil Števan Küzmič, je po vizitacijskem zapisniku iz leta 1698 spadala pod podružnico Puževci v župniji Martjanci. V Puževcih je stala tudi lesena kapela, okrog katere je bilo pokopališče; v podružnico so spadale štiri vasi: Puževci, Strukovci, Lemerje in Brezovci; v njih je živelo 290 ljudi (številka ne vključuje otrok, ki še niso bili krščeni), in sicer pet katolikov, vsi ostali pa so bili evangeličanske vere. V Strukovcih je leta 1723 živelo 68 prebivalcev (otroci so izvezeti iz štetja), med njimi so bili trije katoliške vere (Zelko 1983: 258). Po izdaji tolerančnega patenta so bile v Prekmurju ustanovljene prve tri cerkvene občine in Strukovci so pripadli cerkveni občini Puconci, zatem pa leta 1792 četrti ustanovljeni cerkveni občini Bodonci, kamor spadajo še danes, sicer pa v Občino Puconci.

V času Küzmičevega rojstva so Strukovci skupaj še z ostalimi okoliškimi vasmi spadali pod gospodstvo Gornje Lendave, posest pa je upravljala rodbina Nádasdy, ki jo je dobila po smrti grofa Petra Széchyja VII. leta 1685, ko je po moški strani rodbina Széchy izumrla. Gospodoval je Franc IV. Nádasdy, ki je

nadaljeval z intenzivno rekatolizacijo v takrat že zmanjšanem gospodstvu Gornja Lendava s sedežem na istoimenskem gradu (zdaj Grad), h kateremu je upravno pridružil staro družinsko posest Nádasdyjev na Petanjcih (Hozjan 2019: 38). Po podatkih iz leta 1768 so imeli največji kmetje v vasi 13 do 14 arov zemlje in letno tri vozove sena, odkar pa pomnijo, živijo z obveznostmi podložnikov (Horvat 2006: 348).

Števan Küzmič se je rodil v času protireformacije, ki se je na Ogrskem in v Prekmurju začela v 70. letih 17. stoletja ter si je zlasti v desetletju 1671–1681 prizadevala, da bi pregnala vse protestantske duhovnike in učitelje. Leta 1670 so se z odkritjem zarote Wessélenyi-Zrinski-Frankopan verske razmere na Ogrskem spremenile, saj so se zarotniki povezali s turško oblastjo, dunajski dvor pa je zato ukinil vse dotedanje verske zakone, ki so veljali za ogrsko ozemlje. Ukinjen je bil zakon iz leta 1647, ki zemljiškim gospodom ni dovoljeval pregnati protestantskih duhovnikov; to se je spremenilo, saj so zemljiški gospodje katoliške vere po letu 1670 izgnali protestante iz patronatskih cerkva (Zelko 1983: 237–238).

V zameno za cerkve, ki so ostale v lasti katoličanov, je bil v Šopronu leta 1681 sprejet zakon o t. i. artikularnih krajih, ki je protestantom zagotovil določene verske svoboščine. Na podlagi tega sta bila prekmurskim evangeličanom v Železni županiji določena kraja Čobin (Nemescső) in Celldömölk ter v županiji Somogy kraj Šurd. Kalvincem v Železni županiji je bil določen kraj Felső Őr, v Zalski županiji pa kraj Szilyágyu (Kerčmar 1995: 114). Protestante to ni zadovoljilo, zato so se začeli pritoževati na cesarskem dvoru in pri palatinu v Bratislavi, toda dunajski dvor je 2. aprila 1691 na njihove pritožbe odgovoril z odredbo *Explanatio Leopoldina*, ki se je nanašala na zakon iz leta 1681. Odredba je uzakonila še doslednejše preganjanje protestantov, ki so smeli na krst, poroko in pogreb k svojemu duhovniku v artikularnem mestu šele, ko so pristojnemu župniku izplačali predpisano takso – to je bil velik udarec za njihovo versko in družbeno naravnost (Šebjanič 1977: 29–30, Kerčmar 1995: 114).

Protestanti severovzhodnega Prekmurja so kljub temu vztrajali v svoji veri in obrambi cerkva do leta 1732, ko je z izdajo kraljevske odredbe *Carolina Resolutio* nastopil naslednji val protireformacije. Županijska oblast je posegla po nasilnih ukrepih ter zasedla še zadnje protestantske cerkve v Prekmurju (v Gornjih Petrovcih, v Kančevcih, na Hodošu, v Domanjševcih in v Selu), duhovnike pa je pregnala z vojaško silo. Protestantske cerkve so prešle v last katoliške Cerkve, prav tako šole, pokopališča, njive, liturgični predmeti in matične knjige. Tako se je pričelo romanje prekmurskih protestantov v artikularne kraje, ki so se razvili v pomembna evangeličanska središča – številni prekmurski evangeličanski duhovniki in učitelji so v njih opravljali Božjo službo in vernikom podeljevali zakramente, v šolah pa so skrbeli za izobraževanje mladih evangeličanov (Šebjanič 1977: 29–30, Kerčmar 1995: 114–115).

V artikularne kraje so pešačili in se tja odpravili le nekajkrat letno, navadno ob praznikih, sicer pa so bogoslužje izvajali tudi skrivaj po senikih, saj je bila oddaljenost od artikularnih krajev prevelika in naporna za pogostejše obiskovanje. Mnogi so začeli zapuščati domovino, da bi lahko svobodno izpovedovali in živeli svojo vero. Pomagala jim je grofica Marija Magdalena Drašković (soproga Ivana Draškovića), sicer katoličanka, a po rodu iz evangeličanske družine Nádasdyjev, ki jim je leta 1718 dovolila, da so se naselili na njenem posestvu Lisza blizu Šurda. V dveh letih se je tja preselilo štirinajst slovenskih evangeličanskih družin iz Železne županije. V naslednjih letih, predvsem po odvzemu še zadnjih cerkva med letoma 1732 in 1733, so jim sledili še drugi in se naselili na neobdelanih zemljiščih. Po dosedanjih ugotovitvah se je do izdaje tolerančnega patenta (1781) izselilo najmanj dva tisoč prekmurskih Slovencev, ki so se naselili vsaj v dvanajstih naseljih v Šomodski županiji (županija Somogy), zlasti med Veliko Kanižo in Čurgo (Csurgo), ki so s tem postale tudi t. i. slovenske evangeličanske vasi. Spadale so k evangeličanski verski občini Šurd in tja so hodili tudi v šolo – v Küzmičevem času (od 1755 naprej) je v njej deloval tudi učitelj slovenskega rodu. Od leta 1751 so v Šurdu prav tako delovali slovenski duhovniki Adam Berke (1751–1755), Števan Küzmič (1755–1779) in Mihael Bakoš (1779–1784) (Surd 1997: 9–10). Slednji je po tolerančnem patentu, ki se je v Prekmurju začel uresničevati leta 1783, postal prvi duhovnik novoustanovljene cerkvene občine v Križevcih. Gre za dokaz, da bi prekmurski izobraženci, ki so delovali izven Prekmurja, radi delali v domačem okolju, če bi bilo to mogoče. Žal pa so bili »prisiljeni« oditi, da so lahko živeli s svojo vero in jo ohranili. Najzaznavnejši preselitveni tok iz Prekmurja na Šomodsko je vezan na obdobje delovanja Števana Küzmiča, ki je med letoma 1751 in 1755 deloval kot učitelj v Čobinu (Nemescsó), zatem pa do leta 1779 kot evangeličanski duhovnik v Šurdu. Iz njegovega delovanja v Šurdu izhaja tudi najpomembnejše delo protestantskega slovstva, to je prevod *Nouvega Zákona* (1771). Izseljenci iz Prekmurja so v novem okolju imeli možnost gospodarskega napredka, lahko so izobraževali svoje otroke in izpovedovali svoje versko prepričanje.

O Küzmičevem otroštvu in njegovi družini ne vemo veliko. Znano je le ime očeta, Jurij, ki je kasneje prišel živeti k sinu v Šurd in tam 9. aprila 1769 umrl. V mrliški matični knjigi je zapisano, da je bil ob smrti star 66 let in poročen 42 let (MTS 1755/56–1773) – oče Števana Küzmiča se je rodil leta 1703, poročil pa se je leta 1727. Glede na to da se je Števan Küzmič rodil leta 1723, domnevam, da se je njegov oče drugič poročil leta 1727, kajti načeloma so se ljudje najprej poročili in si zatem ustvarili družino. Razlog, zakaj je prišel k sinu v Šurd, ni znan, zasledila sem le zapise, da je Števan očeta vzel k sebi. Lahko da je doma ostal sam, saj se iz urbarialnega zapisa leta 1768 razbere, da je bilo tega leta pet hiš praznih, od tega so se tri družine preselile drugam (Horváth 2006: 348).

Küzmič je svojo rojstno pokrajino zapustil kot desetletni deček, da bi si pridobil znanje v Šopronu, nato pa v Győru in Bratislavi, zatem pa se je začela njegova poklicna pot, ki jo je zaznamovalo poslanstvo za vero in jezik.

Artikularni Čobin (Nemescsó)

Po zaključku študija in posvetitvi v duhovnika se je leta 1751 zaposlil kot učitelj v Čobinu (Nemescsó), kjer je nasledil dotedanjega učitelja, svojega rojaka in pisca *Réda zvelicsánsztva* (1747) Mihaela Severja iz Vaneče, ki je umrl v začetku leta 1750. Poleg vnetega učiteljskega delovanja je imel tudi smisel za literarno dejavnost, kar je hitro rodilo sadove.

Slika 1: Cerkev v Čobinu (Nemescsó), ki je bila zgrajena leta 1784.
Vir: Kemény (ur.), Gyimesi (ur.) (1944: 617).

Med učiteljjevanjem v Čobinu (Nemescsó) je v materinem jeziku pripravil več del, ki, žal, niso vsa ohranjena. Leta 1752 je pripravil prevod Lutrovega katekizma, 1753 slovenski abecednik, tudi delo v madžarskem jeziku ter leta 1754 učbenik *Vöre krsztsánszke krátki návuk*, tj. zbirko krščanskih nauk s cerkvenimi pesmimi. Izdane so bile s pomočjo podpornikov – med njimi sta bila npr. bratislavski pastor Serpilius (doniral je 39 forintov), ki je Küzmiča spodbujal k pisanju knjig v materinem jeziku, in vdova po Pilgrandu (donirala je 30 forintov), ki je prav tako spodbujala tiskanje knjig v slovenskem jeziku (Szaloky, Mesterházy 1911: 9; Šebjanič 1976: 6–7).

Kdaj je bila v Čobinu zgrajena prva cerkev, ni znano, je pa bila leta 1630 tam že cvetoča gmajna in od tega leta so znani tudi duhovniki. Matične knjige pa so znane od začetka 18. stoletja, krstna od leta 1701, mrliška in poročna pa od leta 1714. Tudi duhovniki so znani od leta 1630, v Küzmičevem času je tam deloval Joannes Sartoris (1729–1757). Ko je čobinsko krstno knjigo vodil Sartoris, je v njej večkrat zapisan tudi Števan Küzmič kot boter krščencem (MKN 1701–1827). Druga, tudi sedanja cerkev, je bila zgrajena leta 1784.

Artikularni Šurd

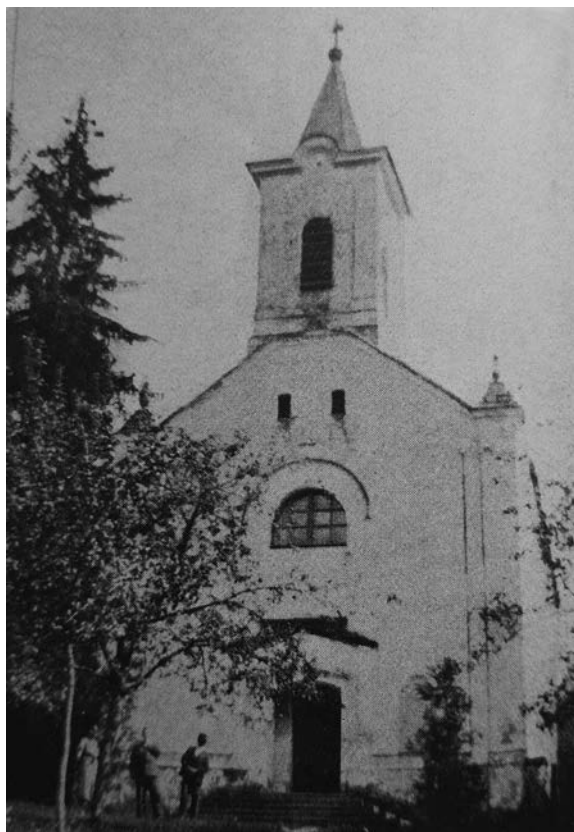
Küzmič je bil ordiniran za duhovnika 26. maja 1755, le nekaj dni zatem, 6. junija 1755, pa je kot evangeličanski duhovnik začel službovati v artikularnem kraju Šurd na Madžarskem. Nasledil je duhovnika Adama Berkeja, ki je moral službeno mesto zapustiti zaradi nedostojnega vedenja. Küzmič je na novo začel voditi tudi matično knjigo, saj so dotedanje zgorele leto dni pred njegovim prihodom v Šurd. Novi matični knjigi je za moto izbral dva svetopisemski citata, ki dokazujeta njegovo veliko ljubezen in predanost do evangeličanske vere (MKS 1755/56–1773): »Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence: krščujte jih v ime Očeta in Sina in Svetega Duha.« (Mt 28, 19) »Pustite otroke, naj prihajajo k meni, in ne branite jim, kajti takšnih je Božje kraljestvo.« (Mr 10, 14)

Matične knjige v Šurdu so začeli voditi leta 1659, ko je duhovniško službo nastopil duhovnik Jurij Perlaky. Leta 1754, v času službovanja duhovnika Adama Berkeja, je župnišče zajel požar, ki naj bi ga podtaknili sovražniki, in takrat so zgoreli tudi vsi zapisi (od matičnih knjig do zapisnikov in raznih listin), ki bi lahko osvetlili preteklost (Szaloky, Mesterházy 1911: 7).

Po ljudskem izročilu, kot je zapisano v šematizmu, se je Šurd v začetku 17. stoletja razprostiral na ravni vzpetini nad današnjo vasjo na južni strani. V vasi, ki je bila obdana z nasipom / utrdbo, so bile lepe zgradbe. Pod vzpetino na zahodni strani, kjer je evangeličansko pokopališče, so bile velike zgradbe in zid, pod katerim je do vzpetine vodil podzemni rov. Turki so Šurd leta 1601, ko so

hoteli zavzeti Kanižo, povsem opustošili, a prebivalci so se kljub temu vrnili in si ustvarili novo življenje, toda ne več na vzpetini, ampak v dolini (SEACS 1819).

Evangelikiška cerkev v Šurdu naj bi bila zgrajena leta 1613, prvi ordinirani duhovnik pa je bil Miklós Muraközi junija 1625. Lesena cerkev je bila preprosta in pokrita z borovimi skodlami, stala pa naj bi v vodni dolini precej nižje od sedanje cerkve (DE 1786–1813). Cerkev so hoteli protestantom odvzeti, vendar je ostala – leta 1770 je bila na novo ometana in je dobila novo streho. Druga cerkev je bila zgrajena po Küzmičevi smrti leta 1797, sedanja pa leta 1869 (Szaloky, Mesterházy 1911: 7–10). Koliko duš je štela cerkvena občina Šurd v Küzmičevem času, ni znano, v šematizmu leta 1819 pa je zapisano, da je v cerkveni občini Šurd bilo takrat 356 duš; k njej so tedaj spadale še podružnice Liszo (100 duš, madžarsko bogoslužje), Belezna (48 duš, madžarsko bogoslužje) in Szepetnek (368 duš, nemško bogoslužje) (SEACS 1819).

Slika 2: Evangelikiška cerkev v Šurdu, ki je bila zgrajena 1868/69.
Vir: Kemény (ur.), Gyimesi (ur.) (1944: 600).

Števan Küzmič je opravil prvi krst 8. junija 1755, dva dni po začetku službovanja, ko je krstil deklico Illono Berenyi iz Šurda. Prvo poroko je opravil 25. januarja 1756, ko je poročil Andrasa Lakatosa iz kraja Porog in Evo iz Šurda. Prvi pogreb je opravil 28. februarja 1756, in sicer je pokopal desetletnega Samuela iz Šurda. V matičnih knjigah zasledimo v kraju Liszó, ki je spadal k Šurdu, priimke Zakoč, Smodiš idr., kar dokazuje prisotnost prekmurskih izseljencev v novem okolju (MKS 1755/56–1773).

Nekaj dni po prihodu v Šurd so Küzmiča fizično napadli, 3. avgusta 1757 pa se je znašel tudi na sodišču, saj ga je župnik v Legradu (tedaj Sv. Mihael) obtožil, da opravlja krste za svoje privržence v Porogu (Porrog), Szentpálu, Gyényésu in Lisu (Liszó). Okrožni komisar János Nagy je Küzmiču prepovedal podeljevati zakramente v vasi Pater (Pátró / Nemespátró) – nova podružnična cerkev je bila zgrajena leta 1731 –, ki ni bil artikularni kraj. Števan Küzmič je kljub temu vedel, da mora ohraniti evangelij pri čredi, ki mu je bila zaupana. Kljub prepovedi je v Patru (Pátró / Nemespátró) krstil, poročal, pokopaval, pridigal, spovedoval in urejal finančne zadeve. K poživljanju verskega življenja, molitvi in branju postile je spodbujal učitelja Mikloša Kuzmo, ki je občasno tudi pridigal v cerkvi, a leta 1780 so deželne oblasti tudi njemu prepovedale »prošjačenje v cerkvi, ker je tudi pridigal in bral postille« (Szaloky, Mesterházy 1911: 10–16).

Kmalu po začetku službovanja v Šurdu se je poročil z Anno Mario Heningece, s katero sta imela štiri otroke. Sin Štefan (roj. 8. 9. 1756) je bil kasneje na bratislavskem liceju, tri hčerkе pa so umrle v otroštvu: Anna Maria (19. 6. 1758 – 30. 8. 1760), Anna Clara (16. 5. 1761 – 20. 7. 1764) in Ersebeth (21. 11. 1763 – 2. 12. 1763). Pred smrtjo tretje hčerkе mu je v 39. letu starosti (5. 5. 1764) umrla tudi žena. Znova se je poročil 25. 11. 1768 z vdovo Terezijo Szakal, ki ga je preživela; umrla je 8. 10. 1787, stara 58 let. Leta 1769 mu je umrl še oče, ki ga je nekaj let prej vzel k sebi iz hvaležnosti (MKS 1755/56–1773).

Čeprav je bil strt in oslavljen od vseh izgub in obrambe svoje vere in cerkve, je prav v Šurdu pripravil svoje življenjsko delo *Nouvi Zákon* oz. prevod Svetega pisma Nove zaveze, ki ga je v t. i. stari slovenski jezik prevedel iz grškega jezika. To delo je imelo verski, literarni, kulturni in nacionalni pomen. Zbudilo je zavest o pripadnosti k slovenskemu narodu, hkrati pa je utrdilo Küzmičev program, da je za razvoj vsakega naroda potrebno učno-vzgojno delovanje v materinščini.

V Šurdu je nastala tudi evangeličanska pesmarica, ki jo je izdal njegov naslednik Mihael Bakoš (*Nouvi Graduval*, 1789); Küzmič dela ni uspel natisniti, saj ga je dolgotrajna bolezen (astma) prej premagala (Šebjanič 1976: 10) – umrl je 22. decembra 1779, star 56 let; v Šurdu na Madžarskem je tudi pokopan.

Zaključek

Števan Küzmič je zapisal v *Nouvem Zákonu*, da je za ohranjanje jezika potrebno pristopiti k človeku s pisano besedo. Vernike je spodbujal, da naj berejo knjige, ki »so izdane v našo korist«.

Če želimo, da bomo duhovno in osebno rastle in se zavedali svojih korenin, moramo hoditi po poti, ki jo je stakoval Števan Küzmič. Naredil je globalni premik in spodbudil prekmurske Slovence, da so nadaljevali njegovo delo vse do danes.

Števan Küzmič je ustvarjal v času, ki je bil za prekmurske protestante najtežji. Nad njegovo rodno pokrajino so se v težkih gospodarskih razmerah zgrinjali temni oblaki. Protireformacija ni dovoljevala, da bi imeli evangeličani bogoslužje v domačih krajih, odvzete so jim bile cerkve in šole. Števan Küzmič ni obupal in je vztrajno nadaljeval delo svojih predhodnikov, povezoval pripadnike Lutrovega nauka na slovenskem ozemlju, jih opismenjeval ter vzgajal v verskem, duhovnem in splošno kulturnem duhu. Pri tem ga je vodila velika ljubezen do Prekmurcev in domačega maternega jezika.

Literatura

DE 1786–1813 = Dunántúli Egyházkerület. Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1786–1813, katolikus egyházlátogatások 1698/1789 Külső-Somogy Tolna-Baranya-Somogyi Egyházmegye somogyi részeSurd. Vir: library.hungaricana.hu

Andrej HOZJAN, 2019: Zgodnjenovoveško Prekmurje. *Studia historica Slovenica* 19/1, 11–71.

Zita HORVÁTH, 2006: *Paraszti vallomások Zalában II. A Mária Terézia-kori úrbérrendezés kilenc kérdőpontos vizsgálata Zala megye egerszegi, lövői és muraközi járásában*. (Zalai gyűjtemény 60). Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár.

Lajos KEMÉNY (ur.), Károly GYIMESI (ur.), 1944: *Evangélikus templomok*. Budapest: Evangélikus Templomok Kiadóhivatala.

Vili KERČMAR, 1995: *Evangeličanska cerkev na Slovenskem*. Murska Sobota: Evangeličanska cerkev v Sloveniji.

MKN 1701–1827 = Matične knjige Nemescsó 1701–1827: Nemescsó, Vas, Hungary Records <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS54-RQFS-H>; Evangélikus Egyház, Nemescsó.

MKS 1701–1827 = Matične knjige Surd, 1755/56–1773: Surd, Somogy, Hungary Records <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C33C-MV3C-T>; Evangélikus Egyház, Surd.

SEACS 1819 = Schematismus Ecclesiae Augustana Confessionis Surdiensis. Dunántúli Egyházkerület Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1816–1820/1819 Somogyi Esperesség, superintendensi látogatás Surd. Vir: library.hungaricana.hu

Elek SZALÓKY, Sándor MESTERHÁZY, 1911: *Kuzmics István ág. hitv. ev. lelkész és bibliafordító: 1723–1779*. Csurgó: Somogyi ág. hitv. ev. Egyházmegye.

SURD 1997 = *Emlékfüzet. Surd. Vázlatok a surdi ágostai evangélikus gyülekezet történelméről. 1797–1997*. Surd. <http://surd.nagykar.hu/keptar/3245/31816.html>.

Franc ŠEBJANIČ, 1976: *Štefan Küzmič in njegovo delo* (dopolnjena razprava iz »Zbornika Štefana Küzmiča«). Murska Sobota: Pomurska založba.

Franc ŠEBJANIČ, 1977: *Protestantsko gibanje panonskih Slovencev. (Od začetkov reformacije do obdobja dualistične ureditve Avstro-Ogrske)*. Murska Sobota: Pomurska založba.

Ivan ZELKO, 1983: Gradivo za prekmursko zgodovino. *Acta Ecclesiastica Sloveniae* 5, 227–320.

KÜZMIČS TÄTIGKEIT IN DEN ARTIKULÄREN ORTEN

Zusammenfassung

Števan Küzmič wurde zu einer Zeit geboren, als die Gegenreformation in der ehemaligen Slovenska Krajina, dem heutigen Prekmurje, ihren Höhepunkt erreichte. Nach dem abgeschlossenen Theologiestudium in Bratislava und der Priesterweihe als evangelischer Priester nahm er zunächst (1751) eine Lehrerstelle in Nemescsó an und blieb dort vier Jahre. Danach (1755) wurde er Priester in Šurd, wo er bis zu seinem Tod im Jahr 1779 dem Gott diente. Tätig war er somit in zwei sog. artikulären Orten, gegründet durch ein Gesetz von 1681, das den Protestanten als Austausch für die Kirchen im katholischen Besitz bestimmte Religionsfreiheiten garantierte. Den Evangeliken aus Prekmurje wurden die Ortschaften Nemescsó und Celdömölk im Kreis Železna županija (Eisenburg) und der Ort Šurd im Kreis Somogy zugeteilt. Den Calvinisten wurden der Ort Felső Ör im Kreis Železna županija (Eisenburg) und der Ort Szilyágyu im Kreis Zalska županija (Zala) zugewiesen. Diese artikuläre Ortschaften entwickelten sich zu wichtigen evangelischen Zentren, weshalb auch evangelische Priester und Lehrer aus Prekmurje dort gerne tätig waren. Števan Küzmič wirkte als Lehrer im Dorf Nemescsó, wo seit 1630, als dort der erste Priester erwähnt wird, eine Kirche in der bereits blühenden Gemeinde bestand. In Šurd wird die Kirchengemeinde bereits im Jahr 1625 erwähnt, die Namen der Priester sind seit 1650 bekannt. Küzmič wirkte sein ganzes Leben lang unter den Auswanderern aus Prekmurje, die in die Nähe der artikulären Orte zogen; ebenso engagierte er sich für seine Landsleute, die in ihrer Heimat blieben und ihren Glauben im Kreise der Familie, aber auch heimlich in der Gemeinschaft bewahrten. Dort verfasste er in seiner Muttersprache das Alphabetbuch, den Katechismus, die Lehre des christlichen Glaubens, die Übersetzung des Neuen Testaments (höchstwahrscheinlich übersetzte er auch das Alte Testament, obgleich dieses als verloren gilt) und das Gesangbuch, welches nach seinem Tod veröffentlicht wurde. Als Hirte führte er die Arbeit seiner Vorgänger fort und vereinigte die Anhänger der Lutherischen Lehre in der ehemaligen Slovenska Krajina bzw. dem heutigen Prekmurje; er bemühte sich um deren Lesenlernen und erzog sie in einem religiösen, spirituellen, ethnischen und allgemeinen kulturellen Geist. Geleitet wurde er von seiner großen Liebe zum Slowenentum und zu seiner Muttersprache. Der Beitrag konzentriert sich auf die Orte, an denen Küzmič wirkte, auf das kirchliche, soziale und allgemeine Leben während seiner dortigen Tätigkeit.